EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 3.3.2015
COM(2015) 78 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o provádění prací v rámci programu pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v Bulharsku, Litvě a na Slovensku v období 2010–2014

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o provádění prací v rámci programu pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v Bulharsku, Litvě a na Slovensku v období 2010–2014

Obsah

1. Úvod 3
2. Správa programu 4
3. Zprávy o jednotlivých zemích 7
3.1. Bulharsko – jaderná elektrárna Kozloduj 7
3.2. Litva – jaderná elektrárna Ignalina 8
3.3. Slovensko – jaderná elektrárna Bohunice V1 9
4. Závěry 10

1. ÚVOD

Tato zpráva popisuje provádění programu pomoci Evropské unie pro vyřazování jaderných zařízení z provozu v Bulharsku, Litvě a na Slovensku v období 2010–2014. Splňuje požadavky na podávání zpráv jak současného[8,9], tak předcházejícího[4,5,6] programu pomoci.

Účel a právní základ

Po přistoupení se Bulharsko, Litva a Slovensko zavázaly předčasně odstavit osm starých jaderných elektráren sovětské konstrukce před koncem jejich plánované životnosti. Unie na oplátku souhlasila, že těmto třem členských státům poskytne finanční pomoc při vyřazování dotčených jaderných elektráren:

bloků 1 až 4 JE Kozloduj (KNPP) v Bulharsku,

bloků 1 a 2 JE Ignalina (INPP) v Litvě a

bloků 1 a 2 JE Bohunice V1 (V1 NPP) na Slovensku.

Harmonogram pro Litvu a Slovensko (přistoupení v roce 2004) se liší od harmonogramu pro Bulharsko (přistoupení v roce 2007).

Pomoc EU byla realizována v těchto odlišných obdobích:

1) období před přistoupením prostřednictvím programu PHARE[1];

2) období po přistoupení podle protokolů k příslušným aktům o přistoupení[2,3,4];

3) prosloužení do roku 2013 podle příslušných nařízení Rady[5,6,7].

Dvě nařízení Rady[8,9] a jejich opravy stanovily nový právní základ a poskytly další podporu na programy vyřazování jaderných zařízení na období 2014–2020.

Předchozí zpráva o provádění[10] popisuje plnění původních závazků uvedených tří členských států a provádění programu pomoci do roku 2009. Předkládaná zpráva popisuje činnosti a výsledky od roku 2010 do 31. října 2014, s výjimkou finančních údajů, které jsou ve zprávě zahrnuty do 30. září 2014.

---

[1] Program pomoci zemím střední a východní Evropy.
[2] Úř. věst. L 236, 23.9.2003, s. 33 a s. 944.
[3] Úř. věst. L 236, 23.9.2003, s. 33 a s. 954.
[4] Úř. věst. L 157, 21.6.2005, s.11 a s. 38.
[5] Úř. věst. L 411, 30.12.2006, s. 10.
[6] Úř. věst. L 131, 23.5.2007, s. 1.
[7] Úř. věst. L 189, 22.7.2010, s. 9.
[8] Úř. věst. L 346, 20.12.2013, s. 1 a Úř. věst. L 8, 11.1.2014, s. 31.
[9] Úř. věst. L 346, 20.12.2013, s. 7 a Úř. věst. L 8, 11.1.2014, s. 30 a Úř. věst. L121, 24.4.2014, s. 59.
[10] Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o použití finančních prostředků, které byly poskytnuty Litvě, Slovensku a Bulharsku na podporu vyřazení z provozu předčasně odstavených jaderných elektráren podle aktů o přistoupení, během období let 2004 až 2009, KOM(2011) 432 v konečném znění.

Rozpočet a oblast působnosti

Finanční pomoc EU byla zřízena, aby podporovala členské státy v bezpečném vyřazování reaktorů, které mají být předčasně odstaveny z provozu („vyřazování z provozu“) a aby byla zavedena zmírňující opatření v odvětví energetiky, např. náhradní kapacity, zlepšování životního prostředí, modernizace a energetická účinnost („opatření v odvětví energetiky“). Oblast působnosti nového programu pomoci se zaměřuje na plynulý proces směrem ke konečnému stavu vyřazení z provozu. V novém finančním období (2014–2020) nebude tudíž poskytnuta žádná nová podpora na projekty v odvětví energetiky, avšak provádění již dříve existujících projektů bude několik let pokračovat.

Cílem finanční pomoci EU není pokrýt veškeré náklady na vyřazení z provozu, ani poskytnout náhradu za všechny ekonomické důsledky předčasného ukončení provozu, ale je výrazem solidarity mezi EU a členskými státy.

Finanční pomoc na programy vyřazování jaderných zařízení z provozu (v milionech EUR)

	Prostředky skutečně přidělené do konce roku 2009	**Prostředky skutečně přidělené v období 2010–2013**	**Prostředky v současných cenách pro období 2014–2020**	**Celkem**
Bulharsko (Kozloduj)	566	300	293	1 159
Litva (Ignalina)	875	492	451	1 818
Slovensko (Bohunice)	364	248	225	837
Celkem	1 805	1 040	969	3 814

2. SPRÁVA PROGRAMU

2.1. Způsob provádění

Program finanční pomoci EU pro všechny tři členské státy po jejich přistoupení provádí Komise (Generální ředitelství pro energetiku) s využitím formy nepřímého řízení. Rozpočet je plněn prostřednictvím Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD), pomocí příspěvků do příslušných mezinárodních fondů na podporu vyřazení z provozu (IDSF) a pro Litvu rovněž prostřednictvím vnitrostátní agentury, Centrální agentury pro řízení projektu (CPMA).

Mezinárodní fondy na podporu vyřazení z provozu

V roce 2000 byl zřízen zvláštní fond pro každý ze tří členských států. Tyto fondy sdružující více dárců jsou spravovány Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj. Od roku 2004 je EK jediným přispěvatelem a během existence fondů poskytla více než 95 % všech příspěvků.

V roce 2013 Komise přehodnotila a potvrdila úlohu EBRD při řízení IDSF na období 2014–2020.

Vnitrostátní agentury

V současné době pouze Litva provádí opatření prostřednictvím vnitrostátní agentury, Centrální agentury pro řízení projektu (CPMA). Agentura, která funguje od roku 2007, je jediným orgánem pro provádění nových projektů, zatímco EBRD je nadále zodpovědná za dokončení probíhajících projektů zahájených před rokem 2014.

V říjnu 2014 Slovensko vyjádřilo přání zavést program pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu prostřednictvím vnitrostátní agentury, Slovenské inovační a energetické agentury, a zaslalo formální návrh v tomto ohledu Komisi. Komise posoudí soulad s finančním nařízením a přijme rozhodnutí v roce 2015.

Bulharsko se zatím rozhodlo takový vnitrostátní orgán nezřizovat.

2.2. Procesní rámec a monitorování programů v období 2010–2013

Provádění programu v období 2010–2013 pokračovalo podle dosavadního rámce, který byl revidován v roce 2010 s ohledem na prodloužení poskytování pomoci Bulharsku[11].

Každý rok členské státy vypracovaly programový dokument, v němž stanovily celkové cíle využití pomoci EU pro nadcházející rok. Tyto dokumenty byly přezkoumány GŘ pro energetiku a předloženy k vyjádření stanoviska výboru zástupců členských států[12]. Komise těmto třem programům přidělovala finanční prostředky na základě každoročně přijímaných rozhodnutí Komise o financování, jejichž přílohou byly programové dokumenty.

Podrobné projektové návrhy byly předloženy jednotlivě GŘ pro energetiku k přezkoumání a pro stanovisko výboru jako součást schvalovacího procesu. Prostředky byly na jednotlivé projekty přiděleny pouze na základě schválení.

Komise vyplácela finanční prostředky Evropské bance pro obnovu a rozvoj a Centrální agentuře pro řízení projektu (CPMA) na základě žádosti podložené odhady plateb a pokrokem v realizaci projektu.

Na provádění dohlížel monitorovací výbor zřízený pro každou zemi a způsob provádění; v případě IDSF příslušné shromáždění přispěvatelů, nebo specializovaný výbor pro CPMA v Litvě. Přestože projekty mohou být financovány až do výše 100 %, byly pro klíčové projekty zavedeny zvláštní stropy pro spolufinancování, kdy překročení nákladů musí hradit příjemce.

Program pomoci podléhá pravidelným auditům a hodnocením. Evropský účetní dvůr provedl audit, který vydal doporučení jak pro probíhající program, tak pro budoucí prodloužení[13]. EK uzavřela smlouvy na externí finanční audity fondů BIDSF, IIDSF

[11] Rozhodnutí Komise o postupech týkajících se plánování a monitorování opatření a finanční pomoci v rámci programů Bohunice, Ignalina a Kozloduj pro období 2007–2013, K(2010) 6885.
[12] Výbor pro program pomoci při vyřazování jaderných zařízení z provozu (NDAPC).
[13] Zvláštní zpráva EÚD č. 16/2011: Finanční pomoc EU na vyřazování jaderných elektráren z provozu v Bulharsku, Litvě a na Slovensku.

a KIDSF, jak se předpokládá v příslušných nařízeních Rady. Doporučení z auditů jsou v současnosti prováděna.

2.3. Revidované postupy provádění a předběžné podmínky

Na základě zkušeností získaných z předchozích deseti let provádění a vzhledem k doporučením z minulých auditů přijala Komise revidované prováděcí postupy v srpnu 2014, dříve než požadovala nařízení[14].

Revidované postupy definují pro každý program vyřazování z provozu cíle, očekávané výsledky, milníky, cílová data, jakož i odpovídající ukazatele plnění a obsahují podrobné plány vyřazení z provozu pokrývající celé programy vyřazování z provozu[15,16].

Pro stanovení spolehlivé základny před zahájením realizace nového procesního rámce na období 2014–2020 definují nařízení Rady předběžné podmínky, tj. nezbytné předpoklady pro obdržení další pomoci každým členským státem[15,16]. Každý členský stát poskytl Komisi v požadované lhůtě příslušné informace, z kterých vyplývá, že tyto státy splňují *acquis* Unie v oblasti jaderné bezpečnosti a že vypracovaly finanční plán pro celé programy vyřazování z provozu, jakož i podrobný plán vyřazení z provozu.

2.4. Procesní rámec a monitorování programů v roce 2014

Dne 30. října 2014 schválila Komise použití prostředků pro tři uvedené programy přijetím rozhodnutí o financování[17].

Prostředky vyčleněné na rok 2014 budou skutečně poskytnuty prostřednictvím pověřovacích dohod s prováděcími subjekty EBRD a CPMA. Tyto dohody se nyní připravují (situace ke dni 31. října 2014) a mají být dokončeny včas, aby bylo možné využívat zdroje roku 2014.

Komise převede Evropské bance pro obnovu a rozvoj a Centrální agentuře pro řízení projektu (CPMA) finanční prostředky na základě odhadů plateb a pokroku v realizaci projektu.

V průběhu roku 2014 byl s novými projekty postupně vypracován a všemi zúčastněnými stranami zaveden nový procesní rámec. Revidované prováděcí postupy, které obsahují podrobnější požadavky na podávání zpráv, platí rovněž pro probíhající projekty zahájené v rámci předchozího procesního rámce, pokud nová pravidla nejsou v rozporu se stávajícími formálními dohodami.

---

[14] Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 7.8.2014 o prováděcích pravidlech pro programy pomoci pro vyřazování jaderných zařízení v Bulharsku, Litvě a na Slovensku z provozu na období 2014–2020, C (2014) 5449 final.
[15] Úř. věst. L 346, 20.12.2013, s. 1 a Úř. věst. L 8, 11.1.2014, s. 31.
[16] Úř. věst. L 346, 20.12.2013, s. 7 a Úř. věst. L 8, 11.1.2014, s. 30 a Úř. věst. L121, 24.4.2014, s. 59.
[17] Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 30.10.2014 o přijetí rozhodnutí o financování pro provádění programů pomoci pro vyřazování jaderných zařízení z provozu pro Bohunice, Ignalinu a Kozloduj v roce 2014.

Provádění opatření a finanční pomoc sleduje monitorovací výbor pro každou zemi a způsob provádění.

3. ZPRÁVY O JEDNOTLIVÝCH ZEMÍCH

Navzdory obtížím zůstaly reaktory odstaveny, odstraňování paliva z reaktorů pokračovalo, přičemž kromě jednoho bylo palivo odstraněno ze všech reaktorů. U všech programů vyřazování z provozu bylo dosaženo značného pokroku, což je zvláště patrné v případě demontáže turbínové haly, kdy v souladu s plánem vzniklo značné množství materiálů, určených většinou k likvidaci a poté ke konvenční recyklaci nebo zneškodňování radioaktivního odpadu.

3.1. Bulharsko – jaderná elektrárna Kozloduj

Závazek ukončení provozu a vývoj financování

Bloky 1 a 2 byly od roku 2008 pod kontrolou státního podniku pro radioaktivní odpad (SERAW). Bloky 3 a 4 byly od července 2012 bez paliva a byly v březnu 2013 převedeny z provozovatele elektrárny na podnik SERAW, čímž podnik SERAW převzal odpovědnost za veškeré činnosti při vyřazování z provozu.

Hlavním přínosem v souvislosti s pomocí EU byla změna strategie vyřazování z provozu z „odložené demontáže“ na „okamžitou demontáž“ v roce 2006. To snižuje celkový čas potřebný na vyřazení z provozu a umožňuje nejlepší využití dostupných pracovníků, což by mělo omezit i celkové náklady. Poslední aktualizace (2011) stanovila termín dokončení na rok 2030. U některých projektů došlo ke zpožděním, ale ta neměla vliv na kritickou cestu harmonogramu prací, takže je stále ještě možné plánované datum dokončení dodržet.

Celková pomoc EU přislíbená Bulharsku k dnešnímu dni činí **868 milionů EUR**. Podrobnosti o tom, jakým způsobem byly finanční prostředky pro Bulharsko rozděleny, jsou uvedeny v tabulce 1 přílohy. Na konci vykazovaného období nebyly ze strany EU zatím uhrazeny platby ve výši**238 milionů EUR** (868 milionů EUR závazků minus 630 milionů EUR skutečně převedených).

Realizace projektů

Demontáže v turbínových halách bloků 1–4 pokračují uspokojivě. Povolení pro vyřazení bloků 1–2 z provozu by měl příslušný orgán vystavit v brzké době. Nutnost opakovat posouzení vlivů na životní prostředí (EIA) pro vnitrostátní zařízení pro zneškodňování odpadů zvyšuje riziko zpoždění konečného termínu programu. Přetrvávající právní problémy v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí související s plazmovým tavicím zařízením a povolení pro vyřazení z provozu představují trvalé riziko z hlediska zpoždění a dodatečných nákladů na úrovni programu.

Do konce roku 2013 bylo v rámci programu Kozloduj rozděleno přibližně 40 % přidělených prostředků na podporu klíčových projektů v odvětví energetiky v souladu s energetickou strategií Bulharska[18].

Pokrok dosažený u klíčových projektů podporovaných během vykazovaného období je popsán v tabulce 2 přílohy.

3.2. Litva – jaderná elektrárna Ignalina

Závazek ukončení provozu a vývoj financování

Obtížná politická situace a nátlak na opětovné uvedení bloku 2 do provozu v roce 2012 pominuly a Litva své přístupové závazky dodržela. Oba bloky jsou bezpečně udržovány a jsou ve fázi vyřazování z provozu, nicméně z bloku 2 bylo palivo dosud odstraněno jenom částečně.

Státní podnik INPP, který provozoval reaktory, nese nyní odpovědnost za bezpečnou údržbu a vyřazení obou bloků reaktorů z provozu. Proces „řízení změn“ sahajících od výroby elektřiny až po organizaci vyřazování z provozu, doložený v předchozí zprávě, byl úspěšný a Litva a podnik INPP přijaly za proces vyřazení z provozu odpovědnost. Vedení podniku INPP usiluje o další modernizaci společnosti.

Celková pomoc EU přislíbená Litvě k dnešnímu dni činí **1 367 milionů EUR**. Podrobnosti o tom, jakým způsobem byly finanční prostředky pro Litvu rozděleny, jsou uvedeny v tabulce 3 přílohy. Na konci vykazovaného období nebyly ze strany EU zatím uhrazeny platby ve výši **282 milionů EUR** (1 367 milionů EUR závazků minus 1 085 milionů EUR skutečně převedených).

Realizace projektů

Jako cíle pomoci EU byly stanoveny následující činnosti: bezpečná údržba bloků reaktorů, příprava na vyřazení z provozu (včetně strategické dokumentace) a výstavba zařízení pro nakládání s odpadem a jeho skladování. Od roku 2009 se zvyšovala míra zapojení jednotlivých vlád do procesu vyřazování z provozu a stále více za něj přebíraly odpovědnost podnik INPP a Litva.

V souvislosti se dvěma klíčovými investičními projekty v oblasti infrastruktury, „mezisklad vyhořelého paliva“ a „zpracování tuhého odpadu a skladovací zařízení“, se mezi podnikem INPP a příslušnými dodavateli nahromadily spory jak technické, tak obchodní povahy. Od roku 2013 se ke sporným otázkám prostřednictvím dohodnutého rámce aktivně přistupuje a jsou postupně řešeny. Situace však vedla ke značným zpožděním a nárůstu nákladů: dokončení procesu vyřazování se nyní předpokládá v roce 2038 (původně 2030) a bylo dosaženo komerční dohody, jejímž výsledkem je zvýšení nákladů o 72,9 milionů EUR.

Činnosti prováděné vlastními pracovníky podniku INPP se soustřeďují na demontáž turbínové haly, kde bylo dosaženo viditelného pokroku. Dělicí a dekontaminační zařízení v této budově jsou nyní v běžném provozu. Toto zařízení se dočasně provozuje na tři směny za účelem zpracování nahromaděného materiálu.

[18] Energetická strategie Bulharska do roku 2020, zveřejněná v SG č. 43 ze dne 7. června 2011.

Do konce roku 2013 bylo v rámci programu Ignalina rozděleno přibližně 25 % přidělených prostředků na podporu klíčových projektů v odvětví energetiky v souladu s energetickou strategií Litvy[19].

Pokrok dosažený u klíčových projektů podporovaných během vykazovaného období je popsán v tabulce 4 přílohy.

3.3. Slovensko – jaderná elektrárna Bohunice V1

Závazek ukončení provozu a vývoj financování

JE V1 má dva reaktory VVER 440/230. Podnikem odpovědným za vyřazení JE V1 z provozu a za následný dohled je společnost ve vlastnictví státu „Jadrová a vyraďovacia spoločnosť, a.s.“ (JAVYS). Blok 1 byl trvale odstaven na konci roku 2006 a blok 2 na konci roku 2008.

Celková pomoc EU přislíbená Slovensku k dnešnímu dni činila **612 milionů EUR**. Podrobnosti o tom, jakým způsobem byly finanční prostředky pro Slovensko rozděleny, jsou uvedeny v tabulce 5 přílohy. Na konci vykazovaného období nebyly ze strany EU zatím uhrazeny platby ve výši **250 milionů EUR** (612 milionů EUR závazků minus 362 milionů EUR skutečně převedených).

Realizace projektů

Povolení k první fázi vyřazení z provozu, které umožňuje demontáž mimo kontrolovaná pásma, bylo vydáno podle plánu v roce 2011. Proběhla demontáž v příslušných oblastech, jako jsou turbínové haly, a byl učiněn podstatný pokrok. Byly provedeny přípravné práce pro vyřazování z provozu. Strategie vyřazování z provozu byla aktualizována v roce 2012.

Zpoždění významných projektů nemělo vliv na kritickou cestu harmonogramu pro vyřazování z provozu. Celkový časový plán se nezměnil a dokončení veškerých činností se předpokládá v roce 2025.

U programu vyřazování z provozu byl zaznamenán zřetelný pokrok: složité projekty (například dekontaminace primárních okruhů) nyní dospěly do pokročilé fáze dokončení a povolení k druhé fázi vyřazení z provozu, které je klíčovým milníkem, se očekává do konce roku 2014. Hlavní výzvy k podávání nabídek se připravují pro demontáž systémů v kontrolovaném pásmu a velkých částí chladicího systému reaktoru.

Do konce roku 2013 bylo v rámci programu Bohunice rozděleno přibližně 35 % přidělených prostředků na podporu klíčových projektů v odvětví energetiky v souladu s energetickou strategií Slovenské republiky[20].

Pokrok dosažený u klíčových projektů podporovaných během vykazovaného období je popsán v tabulce 6 přílohy.

---

[19] Usnesení o schválení vnitrostátní energetické strategie č. X-1046, 18. ledna 2007, Vilnius.

[20] Energetická politika Slovenské republiky schválená usnesením vlády Slovenské republiky č. 29 ze dne 11. ledna 2006.

4. ZÁVĚRY

Politické obtíže popisované v předchozí zprávě byly do značné míry překonány a všechny závazky týkající se uzavření zařízení zůstaly zachovány. V souladu s tím se pozornost nezvratně přesunula na činnosti související s vyřazováním z provozu. Tohoto cíle by nebylo možné dosáhnout bez programu pomoci pro vyřazování z provozu.

Litva, Slovensko a Bulharsko na základě svých závazků týkajících se uzavření zařízení pokračují ve vyřazování odstavených reaktorů z provozu. I když došlo k určitému zpoždění, bylo rovněž dosaženo významného pokroku, nejen v přípravných pracích a organizačních změnách, ale také ve skutečném odstraňování budov a zařízení.

Byly stanoveny finanční potřeby pro dokončení programů vyřazování z provozu. Z finančních plánů byl určen rozdíl mezi potřebami a již zajištěnými prostředky, ve kterých program pomoci EU představuje hlavní příspěvek. Vytvoření potřebných dodatečných prostředků vyžaduje další pečlivé sledování.

Vyřazování z provozu

V souladu s podrobnostmi uvedenými ve třech plánech vyřazování z provozu se důraz postupně přesunuje od přípravných prací k demontáži a nakládání s příslušným odpadem. V současné době jsou ve výstavbě zařízení nezbytná pro vyřazení z provozu, zpracování a skladování radioaktivního odpadu a vyhořelého jaderného paliva. Připravují se podklady k povolení a započaly práce na demontáži. V Bulharsku a na Slovensku je udělení povolení k úplnému vyřazení z provozu očekáváno v blízké době. I když u některých projektů vyřazování z provozu došlo ke zpožděním, ta jsou aktivně řešena s cílem minimalizovat jejich dopad na konečný termín vyřazení z provozu; v Litvě však nebylo možné zpoždění celkového harmonogramu zabránit.

Opatření v oblasti energetiky

V odvětví energetiky byly realizovány projekty v souladu s vnitrostátními politikami v oblasti energetiky. Během období, za které se podává zpráva, se pozornost přesunula na vyřazování z provozu, přestože v Bulharsku byla značná část pomoci věnována odvětví energetiky. Provádění již zahájených projektů bude trvat několik let, ale žádné nové projekty v odvětví energetiky nebudou podporovány.

Výhled

Vydání povolení k druhé fázi vyřazení z provozu v Bulharsku a na Slovensku otevírá cestu k demontáži hlavních systémů. To by se mělo příští rok projevit ve zvýšeném toku materiálu odstraňovaného z jaderného zařízení.

Podrobné cíle a ukazatele stanovené v prováděcích postupech umožní přesné monitorování dosaženého pokroku včetně kvantitativních informací. Zejména plánované zavedení metodiky řízení získané hodnoty (EVM)[21] u všech tří programů podpoří řízení projektů na místní úrovni a dále posílí účinnost monitorování a podávání zpráv ze strany Komise. Od roku 2015 bude podrobnější a kvantitativní

[21] Metoda řízení projektu pro měření výkonnosti a dosaženého pokroku projektu.

popis provádění prací realizovaných v rámci pracovního programu vycházet ze spolehlivých, konzistentních a srovnatelných ukazatelů.

Útvary Komise (GŘ pro energetiku a jeho ředitelství pro sdílené zdroje) připravují audit navrhované vnitrostátní agentury na Slovensku a obecně podporují vývoj směrem k plné odpovědnosti za vyřazení na vnitrostátní úrovni.